

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ
ТА ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ХХІ СТОЛІТТЯ:
СИНЕРГІЯ НАУКОВИХ, ОСВІТНІХ
ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ РІШЕНЬ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної
конференції

19 травня 2023 року

У двох томах

Том 1



Видавництво
«Юридика»
2023

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)
Є24

Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 3 від 16.06.2023 р.)

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**.

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**.
Матеріали видано в авторській редакції.

Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та
Є24 глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх
та технологічних рішень : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-
практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) / за загальною редак-
цією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. –
Т. 1. – 790 с.

ISBN 978-617-8263-39-3

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень». У першому томі збірника містяться наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині в умовах повномасштабного військового вторгнення у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їхньому конституційному вимірі, у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики.

Збірник розраховано на наукових та науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)

ISBN 978-617-8263-37-9 (у 2 т.)
ISBN 978-617-8263-39-3 (т. 1)

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2023

2. Ustawy cywilne obowiązujące w Małopolsce i na śląsku cieszyńskim. Zebrał i opracował Dr. Adolf Liebskind. – Kraków : Księgarnia powszechna, 1937. – 659 с.
3. Загоровскій А. И. Курсъ семейнаго права. – Одесса : «Экономическая» типографія, 1902. – 460 с.
4. Онишко О. Б Становлення та розвиток сімейного права Другої Речі Посполитої (1918–1939 рр.) : дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 – «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» / О. Б. Онишко. – Львів, 2009. – 214 с.

Ключові слова: аліменти, утримання, уніфікація права, кодифікація права, Друга Річ Посполита.

Key words: alimony, maintenance, unification of law, codification of law, the Second Polish-Lithuanian Commonwealth.

УЖИТЧАК АНАСТАСІЯ ЮРІЙВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри історії держави і права*

ПРИЧИНИ ТА УМОВИ ВИНИКНЕННЯ ЗЛОЧИННОСТІ СЕРЕД НЕПОВНОЛІТНІХ У ПІСЛЯВОЄННІЙ УКРАЇНІ (40–60 РР. XX СТ.)

Дослідження проблеми злочинності серед неповнолітніх після закінчення Другої світової війни на території України є надзвичайно актуальним питанням, в той же час малодослідженим. Дізнавшись про основні причини та умови виникнення злочинності у вказаних суб'єктах, існує можливість розробити найбільш ефективну методику попередження та протидії злочинності серед дітей. Психологи та соціологи виділяють певні вікові закономірності розвитку особистості у суспільстві. Виділяють різні життєві цикли, що відрізняються зміною в інтересах індивіда і його відносин з іншими людьми. Розглядаючи післявоєнну Україну можливо виділити специфічні причини зростання злочинності серед дітей. В залежності від навколишніх умов, показники інтенсивності злочинів змінювались. Необхідність профілактики злочинів серед неповнолітніх зумовлена тим, що актуальність цієї проблеми не перестає бути нагальною в нашому суспільстві.

Для визначення основних понять необхідно розглянути діюче законодавство. Відповідно до СК України 2012 року у ст. 6 вказано, що неповнолітньою вважається дитина у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років. Отже, до досягнення 18 років фізична особа має правовий статус дитини. Наявність у особи правового статусу дитини означає, що така особа має відповідні права та обов'язки [1].

У часи УРСР проблема злочинності серед неповнолітніх мала нестабільний характер, спостерігалось то зростання злочинів,

то спадання. На завершальному етапі Другої світової війни і в перші повоєнні роки основною причиною було безпритульність значної маси дітей. В Законі України «Про охорону дитинства» від 26 квітня 2001 року вперше було надано юридичне визначення дитячої безпритульності: «безпритульні діти – діти, які були покинуті батьками, самі залишили сім'ю або дитячі заклади, де вони виховувались, і не мають певного місця проживання». Переважна більшість сучасних дослідників розглядають підліткову безпритульність як більш вузьке поняття (відсутність у дитини місця проживання й виховання, відсутність батьків або розрив з батьківською сім'єю чи особами, що замінюють батьків), а дитячу бездоглядність як більш широке (відсутність виховного впливу на дитину батьків і школи; проведення більшості часу на вулиці, негативний, асоціальний вплив батьків на дитину, внаслідок чого вони виходять на вулицю [2]).

У 1950-х рр. основними причинами стають не стільки матеріальні проблеми, скільки безконтрольність з боку батьків, педагогічних колективів, громадських і комсомольських організацій за дозвіллям неповнолітніх, а також їх прагнення до самовираження. Тому основну категорію неповнолітніх злочинців становлять бездоглядні діти. Крім того, зміни у показниках дитячої злочинності пояснюється і реагуванням відповідних органів у боротьбі з дитячою безпритульністю, бездоглядністю та злочинністю яка посилювалася на певний період одразу ж після виходу чергових постанов чи указів вищих радянсько-партійних органів та силових структур і через деякий час їхня активність зменшувалася о чергової постанови чи указу, а злочинність, відповідно, починає зростати [3, с. 32]. У посібнику з методики міждисциплінарного ведення випадку при роботі з безпритульними, бездоглядними неповнолітніми дітьми, бездоглядна дитина – трактується як «дитина за поведінкою якої немає контролю в наслідок невиконання або неналежного виконання обов'язків з її виховання, навчання і/чи утримання з боку батьків або інших законних представників або посадових осіб». Проте варто відзначити, що чинне законодавство не трактує поняття «бездоглядна дитина» [4].

У післявоєнні роки основними криміногенними умовами були безпритульність, бездоглядність підлітків та занепад економіки країни. Внаслідок цього до неповнолітніх правопорушників широко застосовувалися виховні заходи. Так, постановою Пленуму Верховного Суду СРСР від 17 лютого 1948 р. «Про застосування Указів від 4 червня 1947 р. по відношенню до неповнолітніх» судовим органам пропонувалося у випадку здійснення розкрадання в незначних розмірах неповнолітніми у віці від 12 до 16 років ставити на обговорення питання про припинення справи в кримінальному порядку за недоцільністю застосування заходів кримінального покарання та направляти обвинувачуваних у виховно-трудова колонії, нагадаємо що до цього за особливо тяжкі злочини, передбачені в постанові від 7 квітня 1935 р. неповнолітні віком від 12 до 14 років підлягали кримінальним покаранням [3, с. 17].

25 грудня 1958 р. Верховна Рада СРСР прийняла Основи кримінального судочинства Союзу РСР і союзних республік, які стали базою для розробки і прийняття Четвертою сесією Верховної Ради Української РСР п'ятого скликання 28 грудня 1960 р. Кримінально-процесуального кодексу Української РСР. Істотною відмінністю нового законодавства було те, що на 2 роки був підвищений вік, з якого наставала кримінальна відповідальність. За загальним правилом, кримінальній відповідальності, згідно зі ст. 10 Основ кримінального судочинства Союзу РСР і союзних республік, підлягали особи, яким до вчинення злочину виповнилось 16 років, або з 14 років за деякі злочини. Законодавство орієнтувало правоохоронні органи на застосування заходів виховного характеру, а не кримінального покарання у випадках вчинення злочину невеликої тяжкості, що не несе суспільної небезпеки (ч. III і ч. IV ст. 10 КК УРСР). Кримінальне законодавство 1958-1961 р. регламентувало широке залучення громадськості до роботи з виправлення та перевиховання неповнолітніх правопорушників, а також попередження вчинення ними злочинів. Так, п. 6 ст. 63 КК УРСР у якості однієї із примусових заходів виховного характеру передбачав передачу неповнолітнього під нагляд трудового колективу, громадської організації або окремого громадянина, або призначення громадського вихователя відповідно до Положення про громадських вихователів неповнолітніх [4, с. 360].

Злочинність серед неповнолітніх у 1940–1960 рр. носила нестабільний характер, то зростала через тяжку соціальну, політичну, економічну кризу в післявоєнній Україні, то поступово зменшувалася під впливом попереджувальної діяльності правоохоронних органів та кримінально-правової політики держави. Були виявлені основні причини зростання злочинності у післявоєнний період та умови через які криміногенна ситуація погіршувалася чи поліпшувалася. Якщо розглядати період, що був одразу після завершення війни, а саме сорокові роки, головними причинами зростання протиправних дій серед неповнолітніх було скрутне матеріальне становище сімей, втрата постійного місця проживання та загибель членів сім'ї. Якщо розглядати більш пізній період, п'ятдесяті і шістдесяті роки то на передній план виступають такі основні причини злочинності як, безконтрольність з боку батьків, вчителів і держави.

Список використаних джерел:

1. Сімейний кодекс України : станом на 15 черв. 2012 р. (відповідає офіц. текстові). – Харків : Одисей, 2012. – (Серія «Законо України»). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14> (дата звернення: 29.04.2023).
2. Про охорону дитинства. Закон України від 26.04. 2001. No 2402-III. Відомості Верховної Ради. 2001. № 30. С. 142.
3. Андрухів О. І. Історико-правовий досвід застосування карально-профілактичних заходів для подолання злочинності серед неповнолітніх. Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. Серія : Право. 2017. Вип. 4. С. 29–33. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nivif_2017_4_6 (дата звернення: 29.04.2023).

4. Хмуринська Т. О. Аналіз проблеми безпритульності та бездоглядності дітей та особливості їх реабілітації. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота». 2016. Випуск 1(38).
5. Куц І. Г. Історико-правові засади злочинності неповнолітніх. Юридичний бюлетень. 2018. Вип. 8. С. 362. URL: http://www.lawbulletin.oduvs.od.ua/archive/2018/8_2018/53.pdf (дата звернення: 29.04.2023).

Ключові слова: діти, неповнолітні, злочинність, бездоглядність, війна.
Key words: children, minors, crime, neglect, war.

САРАНЧУК ОЛЕКСАНДРА ВАЛЕРІЙВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри історії держави і права*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ УЧАСТІ НАСЕЛЕННЯ ПІВДНЯ УКРАЇНИ У ВОЛОСНОМУ СУДОЧИНСТВІ (ДРУГА ПОЛОВИНА ХІХ – ПОЧАТОК ХХ СТ.)

Селянська реформа 1861 року не лише звільнило українське селянство з кріпосної залежності, але й суттєво розширила можливості населення брати участь у здійсненні правосуддя, шляхом запровадження спеціалізованої судової установи у сільській місцевості – волосного суду та активного залучення населення до участі у здійсненні судочинства.

Правовою основою для діяльності волосних судів у другій половині ХІХ стало «Загальне положення про селян, що вийшли з кріпосної залежності» (1861 р.), у якому було визначено порядок формування суду, розгляд справ у суді, а також механізм реалізації його рішень.

Якщо проаналізувати основні форми участі населення у відправленні правосуддя передбаченні чинним законодавством, а також практикою його реалізації у південноукраїнських губерніях, то можна виділити три основні шляхи залучення українських селян до волосного судочинства:

- 1) участь населення у досудових процедурах, що передували розгляду справи у суді;
- 2) участь населення у формуванні волосного суду;
- 3) участь населення у відправленні правосуддя шляхом обіймання посад волосних суддів.

1. Перша форма, участі населення у досудових процедурах, що передували розгляду справи у суді не була відображена у нормативних актах і скоріше базувалася на нормах традиційного, звичаєвого права. Для українського суспільства традиційною була активна участь у відправленні правосуддя, що підтверджується існуванням у нашій історії різноманітних «народних» судів – вервного, копного, козацького тощо. Не стало виключенням і ХІХ ст. З наявних архівних джерел можна зробити висновок, що дуже часто громада сама брала

Ужитчак Анастасія Юрійвна

Причини та умови виникнення злочинності серед неповнолітніх у післявоєнній Україні (40–60 рр. XX ст.) 140

Саранчук Олександра Валеріївна

Правове регулювання участі населення півдня України у волосному судочинстві (друга половина XIX – початок XX ст.) 143

Войцехівська Дарина Юрійвна

Адміністративно-правові умови розвитку конфесійної освіти кримськотатарського та караїмського населення півдня України у XVIII – початку XIX ст. 146

СЕКЦІЯ 4

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СВІТОВИХ
СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ**

Кормич Людмила Іванівна

Безпековий аспект державної інформаційної політики: виклики і загрози для України 151

Вітман Костянтин Миколайович

Законодавство України щодо реалізації Європейської хартії регіональних або міноритарних мов 154

Мамонтова Елла Вікторівна,

Пелевін Євген Юрійович 157

Фази реалізації політичного процесу: від теорії до практики 157

Каракуркчі Ганна Володимирівна,

Козинець Іван Павлович

Перспективні напрями розвитку сучасних українсько-польських відносин 161

Яковлев Денис Вікторович

Європейський вибір середнього класу в Україні 163

Завгородня Юлія Володимирівна

Кіберагресія в сучасних політичних процесах 166

Козьмініх Альона Віталіївна

Особливості та ефективність діяльності органів місцевого самоврядування в умовах воєнного стану 168

Краснопольська Тетяна Миколаївна

Ефективність використання ІКТ у системі публічного управління . . 170

Милосердна Ірина Михайлівна

Регіональна безпека в системі міжнародної безпеки: теоретичний вимір дослідження 173

Пехник Алевтіна Валентинівна

Допомога Україні від міжнародної спільноти в галузі освіти під час війни: регіональний та глобальний аспекти 175